

BDTU FIDOKOR OLIMA AYOLLARI.

Teshayeva Yulduz Hakim qizi

BuxDU tayanch doktoranti,

94. 729-77-12

E-mail: yulduzteshayeva96@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18675858>

Annotatsiya. Mazkur maqolada Buxoro davlat texnika universitetida faoliyat yuritayotgan olima ayollarning ilmiy-pedagogik faoliyati, ilmiy yutuqlari hamda jamoatchilik ishlaridagi faolligi yoritilgan. Ularning texnika, pedagogika va ijtimoiy-gumanitar yo‘nalishlardagi tadqiqotlari, yosh avlodni tarbiyalashdagi o‘rni va ayollarning ilm-fan rivojidadagi ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: olima ayollar, ilm-fan, oliy ta‘lim, Buxoro davlat texnika universiteti, ilmiy faoliyat, pedagogik faoliyat, innovatsiya, texnika yo‘nalishlari, yoshlar tarbiyasi, ayollar faolligi.

Аннотация. В данной статье освещается научно-педагогическая деятельность, научные достижения и общественная активность женщин-учёных, работающих в Бухарском государственном техническом университете. Проанализированы их исследования в техническом, педагогическом и социально-гуманитарном направлениях, роль в воспитании молодого поколения, а также значение женщин в развитии науки.

Ключевые слова: женщины-учёные, наука, высшее образование, Бухарский государственный технический университет, научная деятельность, педагогическая деятельность, инновации, технические направления, воспитание молодёжи, активность женщин.

Abstract. This article highlights the scientific and pedagogical activities, academic achievements, and social engagement of women scholars working at Bukhara State Technical University. It analyzes their research in technical, pedagogical, and socio-humanitarian fields, their role in educating the younger generation, and the importance of women in the development of science.

Keywords: women scholars, science, higher education, Bukhara State Technical University, scientific activity, pedagogical activity, innovation, technical fields, youth education, women’s participation.

Bugungi globallashuv davrida ilm-fan va innovatsiyalar har bir jamiyat taraqqiyotining asosiy omiliga aylanib bormoqda. Ayniqsa, texnika va muhandislik yo‘nalishlarida ilmiy salohiyatli kadrlarni tayyorlash oliy ta‘lim muassasalari oldidagi eng muhim vazifalardan biridir. Bu jarayonda ayol olimalarning o‘rni alohida ahamiyat kasb etadi. Ular nafaqat ilmiy izlanishlar olib borib, yangi g‘oyalar va ishlanmalarni yaratmoqda, balki yosh avlodni tarbiyalash, ularda kasbga sadoqat va Vatanga muhabbat tuyg‘ularini shakllantirishda ham faol ishtirok etmoqda.

Buxoro davlat texnika universitetida faoliyat yuritayotgan olima ayollar o‘zining fidoyiligi, mehnatsevarligi va ilmiy salohiyati bilan ta‘lim va ilm-fan rivojiga munosib hissa qo‘shib kelmoqda. Ularning ilmiy tadqiqotlari, pedagogik faoliyati hamda jamoatchilik ishlaridagi faolligi universitet nufuzining oshishiga xizmat qilmoqda.

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

Shunday ilmiy olim ayollardan biri Jo‘rayeva Nafisa Rajabovna bo‘lib, u 1985 yilda tug‘ilgan. Buxoro oziq-ovqat va yengil sanoat texnologiyasi institutini 2006 yil «Oziq-ovqat mahsulotlari texnologiyasi» ta‘lim yo‘nalishi bo‘yicha bakalavr yo‘nalishini va 2008 yil «Don va boshqa o‘simlik mahsulotlarini saqlash va dastlabki ishlov berish texnologiyasi» mutaxassisligi bo‘yicha magistraturani tugatgan.

2018 yildan buyon texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD). Dissertatsiyasini 2018 yil Toshkent kimyo-texnologiya instituti huzuridagi ilmiy kengashda «Bug‘doy murtagini qo‘llab maqsadli o‘simlik-yog‘ aralashmalari olish» mavzusida 02. 00. 17 – «Qishloq xo‘jaligi va oziq-ovqat mahsulotlariga ishlov berish, saqlash hamda qayta ishlash texnologiyalari va biotexnologiyalari» ixtisosligi bo‘yicha himoya qilgan[1].

2020 yilda 02. 00. 17 – «Qishloq xo‘jaligi va oziq-ovqat mahsulotlariga ishlov berish, saqlash hamda qayta ishlash texnologiyalari va biotexnologiyalari» ixtisosligi bo‘yicha dotsent ilmiy unvonini olgan.

2024 yil 31 iyulda Buxoro davlat texnika universitetida 02. 00. 17 – «Qishloq xo‘jaligi va oziq-ovqat mahsulotlariga ishlov berish, saqlash hamda qayta ishlash texnologiyalari va biotexnologiyalari» ixtisosligi bo‘yicha «O‘simlik- yog‘ aralashmalarini ishlab chiqarishda xom ashyoni maqsadli kombinatsiyalashning ilmiy va amaliy jihatlari» mavzusida dissertatsiya himoyasiz ixtiro patentlari asosida (DSc) fan doktori ilmiy darajasini olgan.

Jo‘rayeva Nafisa Rajabovna 2016 yilda Rossiyaning Lipetsk shahrida o‘tkazilgan yosh olimlar xalqaro tanlovida o‘z maqolasi bilan ishtirok etib, I darajali diplom laureati bo‘lgan[2].

“O‘zbekiston oliy ta‘lim muassasalari modernizatsiya yo‘lida”(MATCHES) Xalqaro loyihasi doirasida o‘tkazilgan 2015-2016 yillardagi seminar-treninglarda faol ishtirok etgan.

Germaniya Halqaro Hamkorlik Jamiyati(GIZ) loyihasi doirasida “Markaziy Osiyoda kasbiy ta‘lim – I” regional dasturi asosida 2018 yil Qozog‘iston Respublikasi Karaganda Davlat texnika universitetiga “Yosh o‘qituvchilari uchun yozgi maktab-2018” o‘quv seminarida qatnashib tegishli sertifikat bilan taqdirlandi.

Shu loyiha doirasida 2019 yili Qozoq Milliy agrar universitetida tashkil etilgan “Qishgi maktab-2019” o‘quv mashg‘ulotlarida qatnashdi va “Food security, feeding minds fighting hunger” va “Safety assessment of microorganisms intentionally introduced into food chain” (“Oziq-ovqat xavfsizligi, ochlik bilan kurashadigan aql” va “Oziq-ovqat zanjiriga ataylab kiritilgan mikroorganizmlarning xavfsizligini baholash”) kurslaridan tegishli transkript va sertifikat olgan.

2017 yil Fan va texnologiyalarni rivojlantirish qo‘mitasi tomonidan e‘lon qilingan “Yosh olimlarning akademik xarakatchanlik-2017” loyixalar tanlovida ishtirok etib 20 mln. so‘mlik grant sovrindori bo‘lib, tadqiqot ishlarini Ўз. Р. ФА “O‘simlik moddalari kimyosi” ITIda olib bordi.

“YUNESKO”ning O‘zbekistondagi vakolatxonasi va Bosh ilmiy-metodik markaz tomonidan tashkil etilgan “Gender yondashuv asosida ta‘lim jarayonini tashkil etish” bo‘yicha o‘quv seminarlarda qatnashgan. Olima 15 yillik pedagogik va ilmiy faoliyati davomida 165 ta ish e‘lon qilgan, shulardan 3 ta monografiya, 4 ta ixtiroga patent, jami 135 ta ilmiy va 30 dan ortiq o‘quv-uslubiy ishlar chiqardi.

2025- yil 12-dekabr kuni Buxoro davlat texnika universitetida “Eko-raqamli kelajak: yashil innovatsiyalar, barqaror ta‘lim, iqtisodiyot va turizm sinergiyasi” mavzusidagi xalqaro konferensiya

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

bo‘lib o‘tdi. N. R. Jo‘rayeva ham bu konferensiyada o‘z loyihalari bilan faol ishtirok etib Jahon Sog‘liqni Saqlash tashkilotining sertifikatlari bilan taqdirlandi[3].

BDTU da faoliyat olib borayotgan yana bir ilm-fanga o‘z umrini bag‘shida qilgan ustoz olimi Pardayeva Marhabo Davlatovnadir. U 1974 yilda tug‘ilganva 1997 yilda Buxoro davlat universitetini tarix, huquq va jamiyatshunoslik fanlari mutaxassisligi bo‘yicha tugatgan. Dastlab faoliyatini Romitan tumanidagi umumiy o‘rta ta‘lim maktabida o‘qituvchilik qilish bilan boshlagan.

U qariyb olti yil davomida Ma‘naviyat va ma‘rifat markazi Buxoro viloyati bo‘limiga ham rahbarlik qilib, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qaror va farmonlari, hukumatning boshqa me‘yoriy hujjatlari asosida berilgan topshiriqlar ijrosini o‘z vaqtida va samarali ijro etishda o‘z hissasini qo‘shgan.

Pardayeva Marhabo Davlatovna 2010 yilda “Alisher Navoiy asarlarida komil inson g‘oyasi” mavzuida nomzodlik, 2023 yilda “Alisher Navoiy ma‘naviy merosida Naqshbandiya ta‘limotining mazmun-mohiyatiga oid g‘oyalar” mavzuidagi doktorlik dissertatsiyalarini muvaffaqiyatli himoya qilib falsafa fanlari doktori (DSc) ilmiy darajasi, shuningdek, dotsent ilmiy unvoniga ega bo‘ldi. Ayni paytda BDU qoshidagi falsafa yo‘nalishida dissertatsiyalar himoya qilish Ilmiy kengashi qoshidagi Ilmiy seminar a‘zosi, 10 dan ortiq shogirdlar chiqarib o‘z sohasidagi ilmiy tadqiqot ishlarini davom ettirib kelmoqda. Qator ilmiy maqolalar va monografiyalar muallifi.

Pardayeva Marhabo Davlatovna 2021 yilda - “Sog‘lom turmush” medali[4], “O‘zbekiston respublikasi mustaqilligining 30 yilligi”, “O‘zbekiston kasaba uyushmalariga bir yil”, “O‘zbekiston Konstitutsiyasining 30 yilligi” esdalik nishoni (2022 y), “Ma‘naviyat fidoyisi” ko‘krak nishoni (2023 y), “Adolat” SDPning ko‘krak nishonlari bilan taqdirlanib, davlat va jamiyat e‘tirofiga sazovor bo‘lgan.

U tashabbuskorligi va mehnatsevarligi bilan viloyat aholisi o‘rtasida alohida hurmat qozongan, viloyatdagi rahbar xodimlar o‘rtasida ham alohida hurmat-e‘tiborga ega inson. U 2010 yildan beri “Adolat” SDP a‘zosi, 2019 yildan buyon Xalq deputatlari viloyat kengashi deputati va Kengashning “Fan, ta‘lim va sog‘liqni saqlash masalalari bo‘yicha doimiy komissiyasi” raisi sifatida faoliyat ko‘rsatmoqda.

2025 yil 15 avgustdan Buxoro davlat texnika universiteti Yoshlar masalalari va ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar bo‘yicha birinchi prorektori lavozimida faoliyat yuritib kelmoqda.

Uning hayot yo‘li ayollarga ham fanda, ham masuliyatli rahbarlik lavozimlarida bir vaqtda faoliyat yuritish mumkinligiga yaqqol namuna bo‘la oladi.

BDTU da yana bir rahbar lavozimlarida faoliyat yuritib kelayotgan yosh, talabchan va o‘z ishining fidoiysi pedagogika fanlari professori Samiyeva Shaxnoz Xikmatovnadir.

Olima 1978-yilda tug‘ilgan Buxoroda tug‘ilgan. 2001-yil Buxoro oziq-ovqat va yengil sanoat texnologiya institutini “Yengil sanoat texnologiyasi” mutaxassisligi bo‘yicha tugatgan. 2018-yildan buyon pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD). Falsafa doktori dissertatsiyasini “Kasb-hunar kollejlari dizayn yo‘nalishi o‘quvchilarida estetik dunyoqarashni takomillashtirish metodikasi” mavzusida 13. 00. 05 – Kasb-hunar ta‘limi nazariyasi va metodikasi ixtisosligi bo‘yicha himoya qilgan.

2020-yilda–Tikuvchilik buyumlari texnologiyasi va kostyum dizayni-ixtisosligi bo‘yicha dotsent ilmiy unvonida tasdiqlangan. 2024-yildan buyon pedagogika fanlari doktori (DSc).

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

Doktorlik dissertatsiyasini 2024-yil 22-iyunda “Bo‘lajak o‘qituvchilarda kreativ yondashuv asosida loyihalash ko‘nikmalarini rivojlantirishning innovatsion texnologiyalari” mavzusida 13. 00. 02 – Ta‘lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi ixtisosligi bo‘yicha himoya qilgan. 2024-yil professor unvonini olgan.

2023-yil 8-fevraldan 2024-yil 17-aprelgacha Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasida dotsenti, 2024-yil 17-apreldan Buxoro muhandislik-texnologiya instituti ilmiy kotibi[5]. U 2025-yil 30-yanvardan institutning “Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari bilan ishlash, nazorat va monitoring” bo‘limi boshlig‘i lavozimiga o‘tkazildi[6].

Sh. X. Samiyeva 6 nafar falsafa doktori ilmiy darajasiga talabgor tadqiqotchilarning dissertatsiyalariga, 10 dan ortiq talabalarning magistrlik dissertatsiyasi va bitiruv-malakaviy ishlariga rahbarlik qilgan. . Shu bilan birga, uning rahbarligida tayyorlangan 6 nafar talaba xalqaro va Respublika tanlovlarida ishtirok etib, tanlov g‘olibi bo‘lishgan.

SH. X. Samiyeva 2021-yil “O‘zbekiston Respublikasi mustaqilligining 30 yilligi” esdalik nishoni bilan taqdirlangan, shuningdek 2021-yil MDH davlatlari o‘rtasida o‘tkazilgan “Yilning eng yaxshi pedagogi” ko‘rik tanlovi g‘olibi bo‘lgan va esdalik nishoni bilan taqdirlangan.

SH. X. Samiyeva 2022-yildan Oliy Majlis Senatining Xotin-qizlar va gender tenglik masalalari qo‘mitasi hamkorligida tashkil etilgan “O‘zbekiston yetakchi ayollar muloqoti platformasi”ning “Ilm fan yo‘nalishi” a‘zosi, O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2022-yil 15-maydagi 147-son buyrug‘i bilan oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzurida tashkil etilgan “Ta‘lim - fan jamoatchilik kengashi” a‘zosi ham hisoblanadi.

Maktabgacha ta‘lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti huzuridagi PhD. 12/30. 12. 2019. Ped. 80. 01 raqamli ilmiy kengash asosida tashkil etilgan bir martalik ilmiy kengash qoshidagi ilmiy seminar a‘zosi bo‘lib, dissertatsiyalar muhokamasida faol ishtirok etib kelmoqda, shuningdek dissertatsiyalar himoyasida rasmiy opponetlik qilgan. Shu bilan birga u Buxoro muhandislik-texnologiya institutida 13. 00. 02-Ta‘lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (texnika fanlari) ixtisosligi bo‘yicha mutaxassislik fanlaridan malakaviy imtihon qabul qilish komissiyasi raisi vazifalarida ishlagan.

2025-yilda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Biznes va tadbirkorlik markazida “Rahbar ayollar maktabi” maxsus kurs tinglovchisi sifatida o‘quv mashg‘ulotlarida faol ishtirok etib, boshqaruvga oid bilim, amaliy ko‘nikma va malakasini oshirgan.

SH. X. Samiyeva 304 ta ish e‘lon qilgan, shulardan 15 ta monografiya, 16 ta darslik, 5 ta o‘quv qo‘llanma, jami 257 ta ilmiy va 47 ta o‘quv-uslubiy ishlaridir. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi intellektual mulk agentligi tomonidan 2 ta foydali modelga mualliflik guvohnomasi berilgan[7].

Xulosa qilib aytganda, Buxoro davlat texnika universitetida faoliyat yuritayotgan olim ayollar ilm-fan, ta‘lim va ma‘naviy-ma‘rifiy hayotning muhim tayanchi hisoblanadi. Ularning ilmiy izlanishlari ishlab chiqarish, ta‘lim tizimi va jamiyat taraqqiyoti bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, yosh mutaxassislarning yetuk kadrlar sifatida shakllanishiga xizmat qilmoqda.

Ushbu olimlarning faoliyati ayollarning nafaqat oila va jamiyatda, balki ilm-fan va rahbarlik sohalarida ham yuqori natijalarga erisha olishini yaqqol namoyon etadi. Ularning mehnati va yutuqlari yoshlar, ayniqsa, qizlar uchun katta motivatsiya va ibrat maktabidir. Demak, bunday fidoyi olimlarni

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

e’tirof etish, ularning ilmiy faoliyatini qo‘llab-quvvatlash va tajribasini keng ommalashtirish jamiyat taraqqiyoti uchun muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Buxoro muhandislik texnologiyalar institutining olimi ayollari” Po‘latova M. I. Durdona. 2023 B:115
2. Jo‘rayeva N. R bilan 28. 01. 2026 da bo‘lgan suhbat asosida to‘plangan ma’lumotlardan.
3. www. bdtu_uz_rasmiy
4. Muxtorjonovich, K. J. (2021). O‘zbekiston respublikasi ordenlarining tavsifi. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(4), 536-543.
5. BuxMTI rektorining 2024-yil 17-apreldagi SH-562-sonli buyrug‘i.
6. BuxDTU rektorining 2025-yil 30-yanvardagi SH-214-sonli buyrug‘i.
7. Samiyeva Sh. X bilan 15. 10. 2025 yilda o‘tqazilgan suhbat asosida to‘plangan ma’lumotlardan.